

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ผมชอบร้องทุกข์แทนคนอื่น อย่างเมงดาที่ดี โสเภณีที่ดี เป็นคนไม่มีปากเสียง จนถูกประณามตลอดเวลา มีใครพยายามจะมองพวกนี้ในแง่ดี หรือในแง่เป็นมนุษย์เป็นคน การได้รู้จักเมงดา โสเภณีมาก ๆ ทำให้เราเข้าใจความเป็นคนของเขา ที่จะมาพูดประโยคเก่า ๆ ว่า ทุกคนไม่ได้เจตนากระทำความชั่ว ผมว่าเป็นเรื่องแก้ตัวด้วยซ้ำไป แต่จริง ๆ โชคชะตาของชีวิตมันกดดัน ที่ถูกบังคับให้เคลื่อนไหวไปตามสภาพสังคมมันรุนแรงมากกว่านั้น แต่คนพวกนั้นไม่มีปากหรือมีปากก็พูดไม่เป็น...คนพวกนี้เป็นคนที่น่าเขียนถึง น่าจะให้เขาพูดบ้าง พูดออกมาให้คนอื่นรู้ว่าเขาเป็นใครที่แท้จริง (‘รงค์ วงษ์สวรรค์, 2549, น. 83)

‘รงค์ วงษ์สวรรค์ (2475-2552) เป็นนักเขียนคนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อนักเขียนไทยในยุคปัจจุบัน วรรณกรรมของ ‘รงค์ วงษ์สวรรค์ ได้สะท้อนภาพมนุษย์ สังคม วัฒนธรรมที่เป็นจริงในสมัยนั้นๆ รวมถึงได้แสดงให้เห็นภาพชีวิตของคนชายขอบ หรือกลุ่มคนที่ไม่ค่อยมีต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เมงดา โสเภณี นักเลง ผ่านวรรณกรรมของเขาอย่างชัดเจน จากวรรณกรรมของ ‘รงค์ แสดงให้เห็นถึงการวิพากษ์วิจารณ์ธรรมชาติ เป้าหมาย และคุณค่าของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ อย่างลึกซึ้ง กล่าวได้ว่า ‘รงค์ ให้ความสำคัญแก่มนุษย์ในยุคที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์เป็นไปอย่างก้าวกระโดด การดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป การให้ความหมายและคุณค่าของชีวิตมนุษย์ ความเชื่อ ความศรัทธาในอดีตต้องหลีกทางให้อำนาจใหม่ที่มาในรูปของวัตถุและเงินตรา การดำเนินชีวิตเต็มไปด้วยการต่อสู้แข่งขันและแย่งชิงเอาเปรียบในยุคทุนนิยม ด้วยเหตุนี้มนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาความหมายของชีวิตที่ถูกเปลี่ยนผ่านและถูกทำให้ความหมายแตกต่างออกไป

การศึกษาเรื่องมนุษย์เป็นภาระสำคัญของปรัชญาเพราะปรัชญาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ในทุกเรื่องราว และยังเป็นการศึกษาเพื่อให้ได้รู้ความจริงสำหรับนำไปเป็นแนวทาง

ในการปฏิบัติของชีวิตในสภาวะเช่นนี้ การศึกษาธรรมชาติ เป้าหมาย และหลักการดำเนินชีวิต ความดี ความงาม ศีลธรรม กรอบระเบียบประเพณีของมนุษย์ เป็นสิ่งที่นักปรัชญาหลายสำนักให้ความสำคัญ เช่น ปรัชญามนุษยนิยมที่ยกย่องให้คุณค่าและความสำคัญสูงสุดให้แก่ความเป็นมนุษย์ มุ่งแสวงหาแนวทางชีวิตที่ดีที่สุดเพื่อมนุษย์ ในโลกใบนี้มนุษย์ถือเป็นศูนย์กลาง มาตรฐาน และมาตรการของทุกสิ่งทุกอย่าง อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์มีเจตจำนงอิสระ มีพลังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความพยายาม ศักยภาพ โดยธรรมชาติมนุษย์อยู่บนวิสัยรับผิดชอบชะตากรรมของตนเองได้โลกย่อมเป็นไปตามความคิดของมนุษย์ (สิทธิ บุตรอินทร์, 2534, น. 3)

นักปรัชญาที่พูดถึงมนุษย์อย่างเข้มข้นและโดดเด่นคนหนึ่ง คือ ฌอง ปอล ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre, 2448-2523) นักปรัชญาเอ็กซิสเทนเชียลลิสม์ (Existentialism) เห็นว่า สภาวะพื้นฐานของมนุษย์ คือ การที่มนุษย์ต้องอยู่ในโลก ซึ่งโลกและมนุษย์ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความเกี่ยวข้องนี้มีความสัมพันธ์มาเป็นเวลานาน ดังนั้นเวลากล่าวถึงมนุษย์ในปรัชญาเอ็กซิสเทนเชียลลิสม์ของซาร์ตร์ จึงกล่าวถึงการที่มนุษย์เป็น สิ่งมีชีวิต-อยู่-ใน-โลก (Being-in-the-world) และตัวมนุษย์เองก็มีความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน (Being-in-itself) การมีร่างกายเป็นองค์ประกอบทำให้มนุษย์มีองค์ประกอบเหมือนวัตถุต่างๆ คือมีรูปร่างและตัวตนมองเห็นได้ มนุษย์แตกต่างจากวัตถุตรงที่มีดวงจิตโปร่งใสปราศจากสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่ภายใน ธรรมชาติที่ว่างเปล่านี้จึงทำให้มนุษย์นำตนเองไปผูกติดกับสิ่งต่าง ๆ ซาร์ตร์จึงถือว่าอัตตาที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น ไม่ได้มีมาแต่กำเนิด เป็นเพียงการที่มนุษย์ปรุงแต่งขึ้นมาภายหลังเพื่อใช้อ้างอิงและสอดคล้องกับประสบการณ์ที่ได้รับรู้มา (พินิจ รัตนกุล, 2549, น. 48) แนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์ของซาร์ตร์ เป็นฐานการนิยามของมนุษย์ในยุคปัจจุบันได้ ด้วยแนวโน้มของโลกในยุคปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับศักยภาพของมนุษย์ที่จะไปถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดด้วยตัวมนุษย์เอง แนวคิดเรื่องธรรมชาติ เป้าหมาย และคุณค่าของมนุษย์จึงได้รับการสานต่อจากนักคิดนักเขียนมากมายทั่วโลก ในสังคมไทยเองก็มีนักคิดนักเขียนจำนวนไม่น้อยที่สะท้อนงานเขียนในเชิงที่ชี้ให้เห็นธรรมชาติ เป้าหมาย และคุณค่าของการเป็นมนุษย์ ผ่านงานต่าง ๆ ทั้งงานวิชาการ วรรณกรรม สารคดี ศิลปะ ภาพยนตร์ หรือแม้แต่ละคร และ'รงค์ วงษ์สวรรค์ ก็เป็นหนึ่งในนักคิดนักเขียนกลุ่มนี้

ในการศึกษาประเด็นทางด้านมนุษย์ มีควรถูกจำกัดด้วยศาสตร์และสื่อแขนงใดแขนงหนึ่ง เราควรศึกษาอย่างรอบด้านจากศาสตร์ทุกแขนง และจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย รวมทั้งงานวรรณกรรมซึ่งเป็นงานที่น่าเสนอรูปแบบชีวิตมนุษย์แบบต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและยาวนาน งานวรรณกรรมได้สื่อถึงความคิดของนักเขียนที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของตัวละครที่มีสีสัน และยังสะท้อนความจริงในชีวิตของมนุษย์ในทัศนะของนักเขียนผู้ที่เขียนเรื่องราวเหล่านั้นขึ้นมา ด้วยเหตุที่งานวรรณกรรมเป็นเรื่องราวของชีวิตที่ตัวละครในแต่ละเรื่องเป็นสื่อถ่ายทอดเรื่องราว

ชีวิตของคนในสังคมตามบริบทในยุคสมัยนั้น ๆ และทุกตัวละครย่อมมาจากความคิดโดยผ่านกลไกการรับรู้ของนักเขียนเอง และนักเขียนไทยที่มีแนวคิดเรื่องมนุษย์ชัดเจนมากคนหนึ่งคือ 'รงค์ วงษ์สวรรค์' ผู้ซึ่งเป็นที่รู้จักในนาม “พญาอินทรีแห่งสวนอักษร” ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ ปี พ.ศ. 2538

'รงค์ วงษ์สวรรค์' เกิดเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2475 ที่จังหวัดชัยนาท เขาอาศัยอยู่กับยายตั้งแต่เล็ก ยายชอบให้อ่านหนังสือนิยายและวรรณคดีต่าง ๆ ให้ฟังเป็นประจำ นิสัยรักการอ่านของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์' จึงถูกบ่มเพาะมาตั้งแต่ตอนนั้น 'รงค์ วงษ์สวรรค์' เกิดมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเพิ่มสงบผู้คนที่อยู่ในสภาพปากกัดตีนถีบ ทำให้ชีวิตของเขาต้องต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ นานามาโดยตลอด ภายหลังเขาได้เข้ามาในวงการนักเขียนจนมีผลงานเป็นที่รู้จักมากมาย บั้นปลายใช้ชีวิตอยู่บ้านสวนพูนอินที่จังหวัดเชียงใหม่จนถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. 2552

'รงค์ วงษ์สวรรค์' มีผลงานออกมามากมายและได้รับการยอมรับในวงการนักเขียนไทยว่าเป็นผู้ที่ทรงอิทธิพลต่อนักเขียนรุ่นหลัง ด้วยการทำงานที่ยาวนานกว่า 50 ปี ประสบการณ์ที่เข้มข้นและความมีเอกลักษณ์ในการเขียนในรูปแบบเฉพาะตัวของเขาเอง ไม่ได้ยึดรูปแบบไวยากรณ์มากนัก เนื้อหาการเขียนแสดงให้เห็นภาพสะท้อนความจริงของชีวิตมนุษย์ในสังคมและความเป็นไปของยุคสมัย ที่งานวรรณกรรมในยุคเดียวกันหลักเล็งที่จะพูดถึงผ่านประสบการณ์ตรงไม่ว่าจะเป็นการนำพาตัวเองเข้าไปสัมผัสชีวิตจริงกับเรื่องราวที่จะเขียน เช่น โสเภณี ผู้ดี คนยากจน ชีวิตในเมืองและชนบท หรือแม้กระทั่งชีวิตคนไทยในต่างประเทศ เนื้อหาของงานเขียนยังแสดงให้เห็นความจริงของมนุษย์ในสังคมว่ายังดำเนินชีวิตไปบนพื้นฐานของปัญหาและความทุกข์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์ในวรรณกรรมของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์' ให้ละเอียดลึกซึ้งและเป็นระบบ โดยการศึกษาและวิเคราะห์ถึงธรรมชาติเป้าหมายและคุณค่าของมนุษย์ โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์ของ ฌอง ปอล ซาทร์ เป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยมุ่งประเด็นไปที่การให้ความหมายของคำว่า “มนุษย์” รวมถึงวิเคราะห์ธรรมชาติ เป้าหมายและคุณค่าของมนุษย์ในรูปแบบที่ควรจะเป็น โดยผ่านวรรณกรรมของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์' เพื่อว่าอาจจะเป็นแนวคิดทางเลือกอีกแนวคิดหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์ตระหนัก และเข้าใจการใช้ชีวิตที่ยากลำบากอย่างเช่นทุกวันนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ธรรมชาติ เป้าหมาย และคุณค่าของมนุษย์ในวรรณกรรมของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพในการเลือกดำเนินชีวิตของมนุษย์ในวรรณกรรมของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีความเข้าใจ ธรรมชาติ เป้าหมายและคุณค่าของมนุษย์ในวรรณกรรมของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์
2. มีความเข้าใจ เรื่องสภาพในการเลือกดำเนินชีวิตของมนุษย์ในวรรณกรรมของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์
3. เป็นแนวทางในการให้คุณค่าแก่มนุษย์ในอีกรูปแบบหนึ่ง

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เรื่องมนุษย์ ในประเด็นที่เกี่ยวกับธรรมชาติ เป้าหมายและคุณค่า ของมนุษย์ ที่ปรากฏอยู่ในงานวรรณกรรมของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์ ที่รวมเล่มพิมพ์ ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2503-2549 ทั้งหมดเป็นจำนวน 104 เล่มโดยเลือกเรื่องที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับมนุษย์อย่างชัดเจน เลือกจากปีที่พิมพ์ ปีละ 1 เล่มยกเว้นปี พ.ศ. 2512 มี 2 เล่มเนื่องจากเป็นปีที่มีการตีพิมพ์แสดง เนื้อหาเกี่ยวกับมนุษย์อย่างลึกซึ้งออกมาเป็นจำนวนมาก ทั้งหมด 31 เรื่อง เพื่อเป็นข้อมูลในการ วิเคราะห์แนวคิดเรื่องมนุษย์ ในงานวรรณกรรมของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์ มีรายชื่อเรียงตามปีที่พิมพ์ครั้งแรกดังต่อไปนี้

1. ไฟฉาย	2503
2. สนิมสร้อย	2504
3. คีนรัก	2505
4. พ่อบ้านหนีเที่ยว	2506
5. ใต้ถุนป่าคอนกรีต	2511
6. เสเพลบอยชาวไร่, ผู้มีอีเกในหัวใจ	2512
7. หลงกลิ่นกัญชา	2512
8. ไอ้แมลงวันที่รัก	2514

9. คลังใจมูริน	2515
10. บันทึกเผยใจนางกระต่าย PLAYBOY	2516
11. ลมหายใจของสงคราม	2517
12. มาเฟียกันชอย	2518
13. จากโคนต้นไม้ริมคลอง	2519
14. ยินโพนิก 28 คีกริ	2520
15. ผู้ดีน้ำครำ 1, 2	2521
16. สำหรับปลายตะเกียบ	2525
17. แมงบาร์	2527
18. ไสยบาณกัญญ์ในนรก	2528
19. สามเหลี่ยมในวงกลม	2529
20. ครูสีดา	2531
21. ผกานูช บุรีรำ	2535
22. ขุนนางป่า	2536
23. บุษาคณิกเลง	2538
24. คึกฤทธิ์ ปราโมช ในเงาเวลาของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์	2539
25. กินหอมตอมม้วน	2540
26. เมณูบ้านท้ายวัง, เงาของเวลา	2541
27. นินทานายกรัฐมนตรี	2542
28. โคบาลนักเลงปืน	2543
29. ฝนเหล็ก-ไฟปืน35	2546
30. บักอี สีจำปา	2547
31. วานปีศาจเขียน	2549

1.4.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการอ่านและวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับมนุษย์ จากหนังสือที่เลือกไว้โดยอาศัยปรัชญาเอ็กซิสเทนเชียลลิสม์ ของฌอง-ปอล ซาทร์ ในกรอบเรื่องธรรมชาติ เป้าหมาย คุณค่าของชีวิตมนุษย์ตลอดจนเรื่องเสรีภาพในการเลือกดำเนินชีวิต แล้วนำเสนอในรูปแบบการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analysis Description)

1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องมนุษย์

งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องมนุษย์ มีการศึกษากันอย่างกว้างขวางดังเช่นปรากฏอยู่ในงานวิจัยของ จีวีวรรณ เสร็จกิจ (2529) ได้แสดงถึงลักษณะมนุษย์นิยมในความคิดของ มหาตมะ คานธี ไว้ในวิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยศึกษามนุษย์โดยพิจารณาความคิดของ มหาตมะ คานธี ในแง่ปรัชญามนุษยนิยม ซึ่งอาจนำมาใช้ในการพิจารณาพร้อมกับความคิดร่วมสมัยเกี่ยวกับปัญหาสังคมในปัจจุบันได้ ปัญหาสังคมที่สำคัญที่สุดคือ การที่ปัจเจกบุคคลในสังคมละเลยการมีส่วนร่วมในทางการเมืองและสังคมและการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาดัง ๆ มากกว่าการตกลงด้วยสันติ ปรากฏการณ์เช่นนี้ควรถูกจัดให้หมดสิ้นไปเพราะความรุนแรงก่อให้เกิดความทุกข์แก่มนุษยชาติมากกว่าความสุข และการละเลยการมีส่วนร่วมในสังคมนั้นย่อมไม่อาจสร้างสรรค์สิ่งที่ดีในสังคมปัจจุบัน สารของปรัชญามนุษยนิยม ที่จีวีวรรณ เสร็จกิจได้เสนอไว้ คือ ความเชื่อในเอกภาพของชะตากรรมร่วมกันของมนุษย์และศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายของการเป็นมนุษย์ จากการศึกษาพบว่าคานธีเป็นนักมนุษยนิยมผู้มีความเชื่อในการมีอยู่ของพระเจ้า และนำศาสนามาเป็นกรอบในการให้ความหมายและคุณค่าในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ คุณค่าของความคิดของคานธีตามแนวมนุษยนิยมอยู่ที่การศึกษาเทียบเคียงความคิดของคานธีกับความคิดทางปรัชญาในระดับสากล ซึ่งเปิดทางการศึกษาค้นคว้าคานธีวิทยาในแนวทางใหม่ ๆ จีวีวรรณ พบว่าการศึกษาเช่นนี้สามารถนำไปสู่การประเมินคุณค่าความคิดตะวันออกได้ก่อนข้างสมบูรณ์ขึ้น เป็นผลให้แนวทางการแก้ไขปัญหาคานธีเสนอนั้นกลายเป็นแนวทางแก้ไขปัญหในระดับสากลด้วย (จีวีวรรณ เสร็จกิจ, 2529, น. 130)

และยังมีการศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์ อีกประเด็นหนึ่งในงานวิจัยเรื่อง แนวคิดเรื่องมนุษย์ ในภาพยนตร์ของอาคิระ คูโรซาวา ของสุพิชชา ศรีหงส์ (2545) ที่ศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์ในภาพยนตร์ 30 เรื่องของอาคิระ คูโรซาวา โดยศึกษา 3 ประเด็นคือ

1. ศึกษาเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ สุพิชชาได้คำตอบว่ามนุษย์คือตัวเองสามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับทางเลือกของมนุษย์เอง
2. มนุษย์เป็นอย่างไร พิจารณาการตัดสินใจของมนุษย์ว่ามีอิสระหรือไม่ โดยสรุปได้ว่ามนุษย์มีอิสระเต็มที่ในการตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งใดตามที่ตนเลือกแต่ในขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับในผลของการกระทำของตน

3. มนุษย์ควรดำรงอยู่อย่างไร ในการค้นคว้าพบว่าความหมายและคุณค่าแห่งชีวิต มนุษย์ต้องมีการเรียนรู้ และแสวงหาคูณค่าของตนด้วยตัวเอง และต้องผ่านอุปสรรคและความยากลำบากก่อนจะบรรลุถึงการค้นพบนั้น

ภาพยนตร์ของอาทิสระ คุโรซาวา แสดงให้เห็นความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ที่จะสามารถพัฒนาตนให้บรรลุความเป็นยอดคน ในขณะเดียวกันก็ต้องบำเพ็ญประโยชน์ให้กับมนุษย์โดยส่วนรวม (สุพิชชา ศรีหัง, 2545, น. 83) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์ในงานพุทธปรัชญาด้วย ดังเช่นที่ ศิริภรณ์ บัณฑิตชน (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวคิดเรื่องมนุษย์ในทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ ทำให้เราทราบว่า เมื่อพุทธทาสภิกขุกล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ ท่านชี้ให้ไปที่ธาตุ 6 ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ อากาสธาตุและวิญญาณธาตุ ที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของมนุษย์ ที่ประกอบรวมเป็นกายและจิตแล้วปรากฏคุณภาพใหม่ คือ มีความรู้ และนำความรู้นั้นมาพัฒนาตนเอง มนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุหมายถึง สภาวะที่ใช้ความรู้ของตนมาพัฒนาตนเองเกิดสภาวะเป็นผลจากการพัฒนาคุณภาพใหม่จนสามารถกำจัดกิเลสได้ สวรรค์ของมนุษย์ในทรรศนะของพุทธทาสภิกขุ หมายถึงศักยภาพของมนุษย์ที่สามารถจะพัฒนาตนเพื่อความสุขพ้น จุดหมายสูงสุดของการเป็นมนุษย์ที่แท้ คือ ความเข้าใจสภาพชีวิตและสรรพสิ่งที่เป็นอย่างไป แล้วดำเนินชีวิตด้วยความไม่ยึดมั่นถือตัว-ของกูซึ่งเป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ท่านพุทธทาสจึงได้เสนอแนวทางที่เหมาะสมได้แก่มรรคแปด เน้นส่วนที่เป็นปัญญาศึกษา คือ สัมมาทิฐิและ สัมมาสังกัปปะ บุคคลจึงจะดำรงชีวิตอย่างมีความสุขเป็นอิสระจากการยึดมั่นตัว-ของกู (ศิริภรณ์ บัณฑิตชน, 2540, น. 125)

อีกการศึกษาหนึ่งที่น่าสนใจในประเด็นเดียวกัน คืองานวิจัย แนวคิดเรื่องมนุษย์ในคัมภีร์ปฐมมูลสูตรของ วิสิฐฐ์ คิคคำส่วน (2551) ซึ่งมุ่งศึกษาประเด็น ปฐมกำเนิดมนุษย์ ธรรมชาติเป้าหมาย และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จากการวิจัยพบว่า มนุษย์มีปฐมกำเนิดมาจากปุ-ยาสังโคยยะสังคะสี สร้างมาจากเหงื่อไคลผสมกับธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟเป็นเพียงร่างกาย ส่วนจิตวิญญาณที่มาปฏิสนธินั้นเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้ว ดังนั้นจิตวิญญาณจึงเป็นธาตุแท้และเป็นสวรรค์ของมนุษย์ นอกจากนี้มนุษย์ยังต้องประกอบด้วยมโนธาตุ หรือความสำนึกในบุญบาป ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น จากโครงสร้างนี้ทำให้มนุษย์มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสุขทั้งในโลกียสุขและโลกุตตรสุข ซึ่งโลกุตตรสุขนี้ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ทุกชีวิต การที่มนุษย์จะไปถึงได้ต้อง ให้นานรักษาศีล เจริญภาวนา สังสมไปเรื่อย ๆ เมื่อใดที่มนุษย์รู้เหตุรู้ผลและบรรลุถึงนิพานก็จะหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ (วิสิฐฐ์ คิคคำส่วน, 2551, น. 88)

ส่วนที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องมนุษย์ในงานวรรณกรรม

แนวคิดเรื่องมนุษย์ในงานวรรณกรรมก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการศึกษาธรรมชาติ เป้าหมายและคุณค่าของมนุษย์ได้อย่างดีอย่างเช่นที่ ปราการ กรอิสราณกุล (2547) ได้ศึกษาไว้ใน ความหมายและคุณค่าของสตรีในวรรณกรรมของ โกว์เล้ง ซึ่งได้วิเคราะห์จากวรรณกรรมของ โกว์เล้ง 13 เรื่อง ผ่านตัวละครสตรี 28 นาง พบว่า สตรีในวรรณกรรมมีคุณค่าความหมายสามทางคือ ความหมายและคุณค่าในตัวตน ความหมายและคุณค่าต่อบุคคลอื่น และความหมายและคุณค่าต่อสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของสตรีเอง ในสองทาง คือ ตัดสินใจเลือกโดยอิสระและการตัดสินใจโดยยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคม การตัดสินใจในสองแนวทางนี้มีการยอมรับชะตากรรมเป็นส่วนประกอบสำคัญและยังมีหลักปรัชญาเข้า โดยมีพุทธปรัชญาและปรัชญาขงจื้อเป็นส่วนเสริม การแสดงออกทางความคิดและพฤติกรรมของสตรีมีความรู้สึกร่วมอยู่ด้วยเสมอ ทำให้ความเข้าใจ สตรีจำเป็นต้องมีความรู้สึกละเอียดอ่อนของจิตร่วมอยู่ด้วย โกว์เล้งมีความเห็นว่าสตรีมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ และให้คำจำกัดความของสตรีไว้ว่า “สตรีคือสตรี ที่แตกต่างจากบุรุษตลอดกาล” (ปราการ กรอิสราณกุล, 2547, น. 105) นอกจากนี้ก็มีการศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์จากนักเขียนไทยที่โดดเด่นดังเช่นในเรื่อง แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมของชาติ กอบจิตติ ช่วง พ.ศ. 2522-2536 ของ อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์ (2543) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1. เพื่อศึกษาวรรณกรรมของ ชาติ กอบจิตติ 2. เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาอัตถิภาวนิยมในงานของ ชาติ กอบจิตติ 3. เพื่อวิจารณ์แนวคิดอัตถิภาวนิยม ผ่านงาน 9 เล่ม พบว่า ชาติ กอบจิตติ มีแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์อยู่สามประการคือ 1. เป้าหมายของมนุษย์คือ อิสรภาพหรือความหลุดพ้นจากการยึดติดกับวัตถุและบุคคล 2. ความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างมนุษย์กับเพื่อนมนุษย์ 3. มนุษย์สำคัญกว่าวัตถุ การวิจัยได้พบแนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยม 2 ประการคือ แนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของมนุษย์ นอกจากนี้ยังพบว่ามีความคิดบางประการที่แตกต่างจากปรัชญาแนวอัตถิภาวนิยม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเพื่อนมนุษย์ที่ตั้งอยู่บนการเกื้อกูลหรือสร้างสรรค์ มนุษย์สามารถเข้าสู่เสรีภาพในระดับที่สูงกว่าปรัชญาอัตถิภาวนิยมเพราะเสรีภาพเช่นนี้สามารถขจัดความขัดแย้งระหว่างมนุษย์และลดความต้องการวัตถุลงได้ ในทัศนะของ ชาติ กอบจิตติ ปรัชญาอัตถิภาวนิยมสามารถให้คำตอบเกี่ยวกับมนุษย์และสังคมเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น จึงยังไม่เพียงพอสำหรับความสมบูรณ์ในการมองมนุษย์ เขาจึงอาศัยแนวคิดอื่นซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับพุทธศาสนาเพิ่มเติม (อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์, 2543, น. 162)

ส่วนที่ 3 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาเอ็กซิสเทนเชียลลิสม์ ของ ฌอง ปอล ซาร์ตร์

การสำรวจเอกสารและงานวิจัยในส่วนนี้ เพื่อนำแนวคิดปรัชญาเอ็กซิสเทนเชียลลิสม์ ของ ฌอง ปอล ซาร์ตร์ มาเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมนุษย์ในวรรณกรรมของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์' ดังที่ ปรากฏอยู่ใน วิทยานิพนธ์เรื่อง มนุษย์ในความคิดของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ของลือชา กิจบำรุง (2547) ว่าด้วยเรื่องธรรมชาติ เป้าหมายและคุณค่าของมนุษย์ผ่านงานเขียนของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล จำนวน 20 เล่ม พบว่าแนวคิดเรื่องมนุษย์ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล มีความ สอดคล้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนาและปรัชญาเอ็กซิสเทนเชียลลิสม์ กล่าวคือธรรมชาติของ มนุษย์ประกอบด้วยธรรมชาติสองส่วน คือร่างกายที่เป็นธรรมชาติภายนอกและจิตที่เป็นธรรมชาติ ภายในและจิตนี้เองมีลักษณะว่างเปล่า ไร้แก่นสาร ไม่ได้ถูกกำหนดคุณค่าใด ๆ มาก่อน มนุษย์จึงมี เสรีภาพในการสร้างความหมายให้กับการมีชีวิตโดยการเลือกสร้างความหมายให้กับธรรมชาติ ภายในของตน เป้าหมายและคุณค่าของมนุษย์ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ไม่เห็นด้วยกับเสรีภาพ สมบูรณ์ตามแนวคิดปรัชญาเอ็กซิสเทนเชียลลิสม์ เนื่องจากมนุษย์มีกิเลส การมีเสรีภาพสมบูรณ์จึง ไม่ช่วยให้มนุษย์พบความสุขได้อย่างแท้จริง เป้าหมายของมนุษย์ จึงอยู่ที่การมีชีวิตอย่างเข้าใจความ เป็นสิ่งปรุงแต่งของตน หรืออรรถาโดยไมยึดมั่นถือมั่นเพื่อนำไปสู่การเห็นคุณค่าของชีวิตอื่น ๆ ที่ สอดคล้องกับความคิดพุทธศาสนา (ลือชา กิจบำรุง, 2547, น. 76)

และยังมีการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบของ ฌอง ปอล ซาร์ตร์ ว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงหรือไม่ และ ฌอง ปอล ซาร์ตร์ สามารถ แก้ปัญหาที่เกิดจากการเสนอความคิดเรื่องเสรีภาพได้หรือไม่ ในวิทยานิพนธ์เรื่องวิวัฒนาการ ความคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบ ในปรัชญาของ ซาร์ตร์ ของ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2521) ศักดิ์ชัยพบว่า ซาร์ตร์ มีทัศนะว่า อัตถิภาวะของมนุษย์มาก่อนสารัตถะ (Existence precedes Essence) เสรีภาพและความรับผิดชอบคือคุณสมบัติที่ไม่สามารถแยกออกได้จากมนุษย์ จนกระทั่ง กล่าวได้ว่ามนุษย์ถูกสถาปนาให้มีเสรีภาพ ซึ่งเสรีภาพนี้เป็นเสรีภาพในการเลือกตลอดเวลาและต้อง เลือกในฐานะเป็นตัวของตัวเอง ทั้งนี้เพราะไม่มีอำนาจใดที่อยู่เหนือความเป็นมนุษย์ในทัศนะของ ซาร์ตร์ คือมนุษย์ที่อยู่ในฐานะปัจเจกบุคคล การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ซาร์ตร์ มีการเปลี่ยนแปลง แนวคิดเนื่องจากต้องการให้มนุษย์ตระหนักว่าตนเองมีเสรีภาพอยู่กับตัว และเสรีภาพนั้นมีอยู่สอง ลักษณะคือ เสรีภาพจากสภาพแวดล้อมที่ครอบงำความสำนึกของมนุษย์ลักษณะหนึ่ง กับเสรีภาพที่ จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ซึ่งตนเองเห็นว่าดีอีกลักษณะหนึ่ง เพราะสิ่งแวดล้อมและปัจจัยการดำเนินชีวิต ของมนุษย์อยู่ภายใต้การจัดการของมนุษย์ ซาร์ตร์จึงสนับสนุนให้มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ ความคิดใหม่ ระเบียบแบบแผนใหม่ ถึงแม้ว่าความจริงแล้วจะ ไม่มีใครยืนยันได้ว่าสภาพใหม่นั้นจะ

เป็นเช่นไร แต่สิ่งต่าง ๆ มันจะเกิดขึ้นภายใต้ความรับผิดชอบของมนุษย์ผู้สร้างสิ่งเหล่านั้นขึ้นมา (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2521, น. 83)

ส่วนที่ 4 เอกสารและบทสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับทัศนะเรื่องมนุษย์ของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์

แนวความคิดเรื่อง ธรรมชาติ เป้าหมายและคุณค่าของมนุษย์ในทัศนะของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์ปรากฏอยู่ในหนังสือบทสัมภาษณ์จากที่ต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำมาเป็นประโยชน์ในการศึกษาได้ เช่นบทบันทึกการเดินทางไปพบ 'รงค์ วงษ์สวรรค์ ที่สวนทุเรียน อำเภอมะริม จังหวัด เชียงใหม่ 'รงค์ วงษ์สวรรค์ ผู้ยิ่งใหญ่แห่งสวนทุเรียน (2539) ของ ถวัลย์ มาศจรัส เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2539 'รงค์ ได้แสดงทัศนะเรื่องต่าง ๆ ในชีวิต เช่น มุมมองเรื่อง บ้าน, เหล้า, อาหาร, ภาษา, ลูก ครอบครัว และทัศนะเกี่ยวกับหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเมื่อเราเปรียบเทียบกับ อีก 13 ปีต่อมาใน สารคดี บทสัมภาษณ์ชีวิตห้วงสุดท้าย 'รงค์ วงษ์สวรรค์ โดย วรพจน์ พันธุ์พงศ์ เสียงสุดท้าย 'รงค์ วงษ์สวรรค์ (2552) บทสัมภาษณ์ที่นำเสนอทัศนะว่าด้วยชีวิตการทำงาน ครอบครัว บ้าน ในวัยที่พญานิรันดร์ 'รงค์ วงษ์สวรรค์ เรียกว่าสัญญาแห่งความตายมาเตือนแล้ว เป็นสารคดีที่ทำให้เราตระหนักได้ว่าตลอดเวลาหลายสิบปีในการทำงานของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์ ทัศนะ เรื่อง ชีวิต มนุษย์ และการทำงาน แทบจะไม่เปลี่ยนแปลงเลยในช่วงเวลาที่ผ่านมา เป็นบทสัมภาษณ์ที่เกือบจะแสดงทุกแง่มุมของชีวิต เช่นการเป็นนักหนังสือพิมพ์ในสังกัด หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช การเดินทางไปอเมริกา, ลูกและภรรยา, สงคราม, การศึกษา, ประชาธิปไตย, บ้าน, การกินดื่ม, ตัวละคร, ศิลปะ, งานเขียน, และการจากไป เสียงสุดท้าย 'รงค์ วงษ์สวรรค์ ล้วนแสดงให้เห็นถึงทัศนะความเห็นเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์ อย่างครบถ้วน

นอกจากนี้ยังมี รวมบทสัมภาษณ์ 'รงค์ วงษ์สวรรค์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2511-2547 วานปีสาจดตอบ (2549) ซึ่งเริ่มด้วย

1. รายการสัมภาษณ์ 'รงค์ วงษ์สวรรค์ โดย ชรรค์ชัย บุนปาน จัดโดยชุมนุมศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ.2511
2. นิตยสารลลนา ฉบับที่ 3 ปีแรก กุมภาพันธ์ 2516 สัมภาษณ์โดย เงามะทอน
3. จากคอลัมน์ “วรรณกรรมพินิจ” นิตยสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ สัมภาษณ์โดย ไพรัตน์ รุ่งรัตน์
4. จากบทสัมภาษณ์ของ “พิมพ์สี” ลงในนิตยสารแพรว ฉบับเดือนมีนาคม พ.ศ.2528
5. จากนิตยสารสารคดี ปีที่ 10 ฉบับที่ 113 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2537 สัมภาษณ์โดย อรสม สุทธิสาคร

6. บันทึกจากมุกกาแฟ ร้านนายอินทร์ ทำพระจันทร์ วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2540 โดย ญัฐกานต์ ลิ้มสถาพร

7. บทสัมภาษณ์พิเศษจากนิตยสารไรเตอร์ ฉบับเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2541

8. จากคอลัมน์ “ลวดลายวรรณกรรม” นิตยสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2542 สัมภาษณ์โดย มาลี วรรณศิลป์

9. จากคอลัมน์ “ลวดลายวรรณกรรม” นิตยสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2544 สัมภาษณ์โดย มาลี วรรณศิลป์

10. จากคอลัมน์ main course นิตยสาร a day: volume 4, number 41, January 2004 บทความโดย อะ เด และสัมภาษณ์โดย ธนชัย อุชชิน เรียบเรียงเรื่องโดย วชิรา

11. สัมภาษณ์ พิเศษอาจารย์ปรีดี พนมยงค์โดย 'รงค์ วงษ์สวรรค์' วันพฤหัสบดีที่ 28 กันยายน พ.ศ.2521 ที่บ้านชานกรุงปารีสเมืองแอนโชนี

ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นวิวัฒนาการทางความคิดของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์' นอกจากนี้ยังมีงานเขียนของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2552) ที่ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ในสายตา 'รงค์ วงษ์สวรรค์' กล่าวคือ “ส่วนใหญ่ของวรรณคดีและวรรณกรรมรุ่นหลังของไทย จะเน้นด้านที่เป็นศักยภาพของมนุษย์ คือความสามารถของมนุษย์ที่จะเผชิญกับกิเลสต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นเป็นปกติในชีวิต และในที่สุด ก็ลงเอยที่ชัยชนะและผลดีที่เกิดขึ้นจากชัยชนะนั้น

แต่ 'รงค์' พุดถึงด้านตรงกันข้าม โดยไม่ได้ปฏิเสธศักยภาพของมนุษย์ นั่นคือด้านที่ถือว่าเป็นกิเลสแน่นอน มนุษย์ได้สู้และแพ้มาอย่างไร หรือไม่ได้สู้เพราะหลงว่าการตอบสนองกิเลสคือเป้าหมายของชีวิต แต่นี่คือสิ่งที่มนุษย์ต้องเผชิญอยู่จริงในชีวิต หากวรรณกรรมจะมีส่วนทำให้เราได้เห็นส่วนที่ซ่อนลึกลงไปในความเป็นมนุษย์ 'รงค์' นำเอาส่วนมืดดำซึ่งไม่ค่อยมีใครพูดถึงออกมาให้เห็น และก็มีคนไทยจำนวนไม่น้อยที่ชื่นชมงานของ 'รงค์' ได้เห็น พร้อมกับเริ่มยอมรับว่าส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ก็คือส่วนที่มีดำนี้แหละ เข้าเป็นความมืดดำที่แยกจากส่วนที่เป็นอะไรขาว ๆ ไม่ได้ด้วย 'รงค์' จึงเป็นผู้ที่ทำให้คนไทยกลับไปเหมือนคนไทยโบราณก่อนรัชกาลที่ 4 หรือที่ 5 กล่าวคือ เลิกรังเกียจความเป็นมนุษย์ของตัวเอง โบราณท่านสอนว่า กว้างศอกยาววา หนาคืบ นี่แหละที่บรรจุโลกไว้ทั้งใบ 'รงค์' นำเอาอีกด้านหนึ่งของโลกที่กว้างศอกยาววา หนาคืบนี้มาเล่าอย่างมีศิลปะ ยังมีอีกด้านหนึ่งของความเป็นมนุษย์ในทัศนะของ 'รงค์' ที่ค่อนข้างใกล้เคียงกับพุทธศาสนาแบบไทย นั่นก็คือ ความเป็นมนุษย์ในทัศนะของ 'รงค์' นั้น แทบไม่มีปัจจัยทางสังคมเข้ามาหล่อหลอมให้เกิดขึ้นเลย ในเงื่อนไขทางสังคมที่แตกต่างกัน มนุษย์ก็ยังสามารถเลือกจะกระทำความชั่ว โดยบางคนขาวมาก บางคนขาวน้อยได้ต่อไป ไม่ว่าเขาจะอยู่ในช่องกะหรี บนกองขยะ ในท้องทุ่ง ในป่าคอนกรีต หรือในกฎหมาย 'รงค์' สนใจจะพุดถึงสีขาวหรือสีดำของความเป็นมนุษย์ ถึงจะเกิด

บนคฤหาสน์หรือบนกองขยะก็ไม่ต่างกัน เหมือนพุทธศาสนาแบบไทย กล่าวคือ ไม่มีมิติทางสังคม ในคำอธิบายเรื่องกรรม กองกำและกงเกวียนหมุนไปในอากาศ ไม่ใช่บนถนน 'รงค์' คือนักเขียนที่ทำให้คนไทยหันมามองความเป็นมนุษย์จากอีกด้านหนึ่ง คือด้านที่เคยถูกถือว่าเป็นด้านมืด แล้วยอมรับว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ของเราเอง

ก็ใช้ว่าความเป็นมนุษย์ในทัศนะของ 'รงค์' มีแต่ด้านที่มืดดำ ในท่ามกลางความมืดดำของตัวละครแต่ละตัว ก็มีความเอื้ออาทร ความรัก ความเห็นใจ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความพยายามต่อสู้กับอำนาจไฟดำ (แม้ว่ามักจะแพ้อยู่บ่อย ๆ) ความกล้าหาญ ความเป็นมนุษย์ของ 'รงค์' จึงกระดำกระด่าง และความกระดำกระด่างนี้แหละ ไม่ค่อยมีในวรรณกรรมไทยสมัยใหม่มาก่อน 'รงค์' จึงเป็นนักเขียนคนแรกที่น่าเสนอความเป็นมนุษย์อีกมุมมองหนึ่ง โดยไม่รังเกียจ เกลียดชัง หรือก่นประณาม ความเป็นมนุษย์ ในทัศนะของ 'รงค์' คือ "คนจริง ๆ" ที่เขาเป็นกัน จะพูดว่า 'รงค์' คือนักมนุษยนิยมก็ได้ เพราะมนุษย์อย่างที่ 'รงค์' เสนอนี้แหละ ที่ทำให้โลกหมุนไปตามครรลองของมันแน่นอนว่า มนุษยนิยมของ 'รงค์' ย่อมเป็นมนุษยนิยมที่เกิดในบริบทของวัฒนธรรมไทย จึงย่อมแตกต่างจากมนุษยนิยมในบริบทวัฒนธรรมฝรั่ง" (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2552, น. 25)

เอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษยชาติให้เห็นถึงความหมายและคุณค่าของมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างน่าสนใจ แต่ความโดดเด่นในเอกลักษณ์เฉพาะตัวรวมทั้งการใช้ชีวิตของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์' ยังมีแง่มุมที่ยังมิได้กล่าวถึงในงานวิจัยใด ๆ ผู้วิจัยเห็นว่าทั้งวรรณกรรมและการดำเนินชีวิตของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์' สมควรแก่การศึกษาและวิเคราะห์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับทุกชีวิตในสังคม ธรรมชาติ เป้าหมายและคุณค่าของมนุษย์ ซึ่งเป็นมุมมองในการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสังคมที่แท้จริงซึ่งจะสามารถนำไปสู่การเข้าใจและการแก้ไขความหมายและคุณค่าของมนุษย์ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่